

KEVILI
Põllumeeste ühistu

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Säästev taimekaitse muutuvates tingimustes

Tiiu Annuk

28. aprill, 2023.a.

EPKK infopäev „Säästlik taimekaitse „Talust taldrikule“ eesmärkide valguses“

Maa meid toidab

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Taimkaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava

Tegevuskavas on rõhk asetatud **integreeritud taimkaitse põhimõtete rakendamisele**.

Eesmärk on jõuda selleni, et keemilisi taimkaitsevahendeid kasutataks eelkõige vaid realsel vajadusel ja arvestatavate alternatiivsete tõrjemeetodite puudusel.

Eelkõige vähendada taimkaitsevahendite kasutamisest tulenevat ohtu ja mõju inimese tervisele ning keskkonnale.

Viljavaheldus

- Kultuuride vaheldumine
- Monokultuuri vältimine

Teraviljade kasvatamine samal põllul mitte üle 2 aasta vähendab juuremädanike levikut.

Rapsi ja rüpsi kasvatamine samal põllul mitte enne 5 aastat vähendab valgemädaniku levikut.

Rootsi kärbse kahjustus, 2020.a.sügis

Taliteraviljade kasvatamine järjestikku samal põllul suurendab rootsi kärbse levikut.

Viljelusviis

Oluline on kasutada harimisvõtteid, mis tagavad taimejäänuste maksimaalse katmise mullaga. **Pindmise harimise** kasutamisel on oluline eriliigiliste kultuuridega külvikorra kasutamine. **Otsekülvi** korral on külvikorra jälgimine äärmiselt oluline! Optimaalne külvisenorm, külvisügavus ja õige külviaeg.

DTR e Nisu-pruunlaiksus

Vörklaiksus

Naksurlase kahjustus
Nukkuvad 5-15 cm sügavusel
mullas, tavaliselt augusti keskel

Maa meid toidab

Esmase nakkuse peamiseks allikaks on seenemügarad kõrretüül

Külvisenorm, külviaeg, külvisügavus

- Külvi juures on väga oluline seemne kvaliteet, see tagab külvamisel ühtlase tärkamise ja arengu.
- Soovitav on kasutada eelmise aasta seemet, kuna sama aasta seeme ei pruugi olla veel füsioloogiliselt valmis.
- Külvisenorm sõltub liigi ja sordi bioloogilistest omadustest, mullaviljakusest, külviajast, ilmast, mullaharimise ja külvi kvaliteedist ning külvitehnoloogiast (otsekülv, minimeeritud, künnipõhine; kitsas, lai või väga lai reavahe).
- **Sellest lähtuvalt ei saa kõigile soovitada täpselt ühesugust külvisenormi.**

$$\text{Külvisenorm (kg/ha)} = \frac{\text{idanevate seemnete arv m}^2(\text{tk}) \times 1000 \text{ tera\_mass (g)}}{\text{Idanemise \%} \times \text{puhtuse \%}} \times 100$$

Seeme, paljundusmaterjal

- Haiguskindlate sortide kasvatamine, lisaks ole kursis oma piirkonnaga
- Sertifitseeritud seeme, lase analüüsida ka oma kasvatatud seemet.
- Puhitud seeme - seemnel olevad haigustekitajad

Ristõieliste mustmädanik

Lendnõgi odral

Fusarioos

Jahukaste

Ristõieliste nuuter

Kahar luste *Bromus sterilis* - uus nuhtlus põldudel!

Maa meid toidab

Väetamine

- Kehv mulla füüsikaline seisund, nt madal mullavee hoidmise võime, vähendab saagikust.
- Tasakaalustatud väetamine, arvesta mullaanalüüsidega, kasvuaegsete leheanalüüside kasutamine väetamisel. Viljelusega püüa säilitada ja suurendada mulla orgaanilise aine sisaldust.
- Püüda vältida külvi märjal või liigniiskel põllul.

Maa meid toidab

Hügieenimeetmed - masinate ja seadmete puhastamine

Taimkahjustajad ja umbrohtude seemned levivad kergesti masinate ja inimeste kontakti abil.

Keskmine kultivaator võib kanda kaasa kuni 35 kg, traktor kuni 100 kg mulda.

Kasulike organismide kaitse - põlluservade hooldamine, roheribad

Taimkahjustajate levikut vähendavad loodusliku mitmekesisuse säilitamine ja kasulike organismide soodustamine kultuurmaastikes. Põlluservad, metsatukad, üksikud puud ja kivihunnikud on väga olulised elupaigad kasulikele putukatele,

Mitmekesisuse suurendamiseks –
vahekultuurid, fotod: J. Läänemets 1.11.20.a.

Maa meid toidab

Tungaltera

Haljasväetis ja vahekultuuride kasvatamine

- Mulla süsinikuga varustamine, orgaanilise aine osakaalu tõus.
- Toitainete kinnipüüdmine ning säilitamine mulla ülemistes kihtides.
- Mullaniiskuse säilitamine, mulla veerežiimi pirandamine.
- Mullaerosiooni vältimine.
- Mullaelustiku mitmekesistamine ning soodustamine.
- Mulla tihese lõhkumine. Mitmekesisus!
- Umbrohtude allasurumine.
- **Saagikuse ning kasumlikkuse** tõstmine läbi paranenud mulla tervise.

Maa meid toidab

Talivikk

Taimekahjustajate seire

Tõrjetööde õigel ajastamisel on võimalik saavutada kõrge tõrjeefektiivsus juba taimekaitsevahendite väikeste kulunormide kasutamisel. Mõlemal juhul väheneb taimekaitsevahendite kasutamine oluliselt.

Liimipüünis

Feromoonpüünis

vesipüünis

Hiilamardikas – 1-2 mardikat taime kohta õiepungade algfaasis

Äärislaiksus ja võrklaiksus

Jahukaste

Taimkahjustajate seire - tõrjekriteeriumid

Varre-peitkärsakas: 1 mardikas 6 taime kohta

Ripslased: 20-30% võrsetest asustatud, rohkem kui 2 isendit viljapea kohta

Oa-teramardikas: tähtis ilm ja taime kasvufaas

Ristõieliste maakirp – kui 5-10 % taimedest on asustatud

Rootsi kärbes : kui 10% taimedest on kahjustanud

Lehetäid: 20-30% võrsetest on asustatud

Taimkahjustajate seire

- Võta appi kogunud nõustajad või agronoomid põlluseisundi täpsemaks hindamiseks
- Hoiatus ja prognoosimudelite kasutamine- hinda riski
- Ilmaennustusega arvestamine

Kartuli lehemädanik. Ennetavaid pritsimisi kasutakse vaid kiiresti arenevate kahjustajate tõrjeks

Maa meid toidab

Taimkaitseotsuste tegemine

- **Võta arvesse kahjustaja tõrjekriteerium**, mis on kahjustaja populatsiooni madalaim tase, mis võib põhjustada majanduslikku kahju.
- **Arvesta keskkonnatingimustega**. Enne töötlemist võta arvesse mulla- ja ilmastikutingimused (sademete esinemine, õhutemperatuur ja –niiskus), põllul levivad kahjustajad ja nende looduslikud vaenlased. Mõnel puhul on ilmastikutingimused määrava tähtsusega.

Lina-tähtöölase kahjustus

Fusarioos

Helelaiksus

Maa meid toidab

Keemiavaba tõrje eelistamine

- **Mehaaniline tõrje:** vaheltharimine (mais, kartul, köögiviljad, taliraps) ja spetsiaalsete äkete kasutamine
- Umbrohuseemnete idanema provotseerimine ja järgnev taimede hävitamine.
- Umbrohtude väljakurnamine.

Foto: ak.räpina.ee

Foto: <https://www.kult-kress.de>

Maa meid toidab

Foto: Agroproff OÜ

Keemiavaba tõrje eelistamine

- **Bioloogiline tõrje:** teraviljakasvatuses pakutakse erinevaid biostimulaatorid
- Kahjurite ärakorjamine
- Püüniste kasutamine- eelkõige aianduses ja köögiviljanduses

Röövlest, Phytoseiulus persimilis

Amba – Amblyseius cucumeris, ripslaste tõrjeks

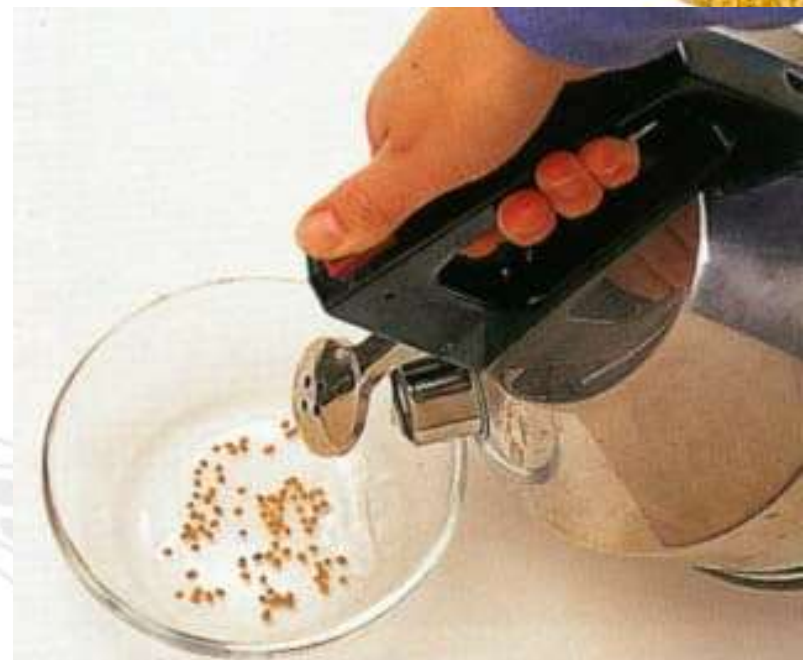
Püünisvõõd

Kattellooride kasutamine

Keemiavaba tõrje eelistamine

- **Seemnete termiline töötlemine** (madalad ja kõrged temperatuurid)
- Nisu kõvanõe tõrjeks vesi või veeaur 55 °C/3 min.
- Lendnõe tõrjeks 52 °C/10 min või 45 °C/2 tundi.
- Maasikalesta ja närbusi tõrjeks hoida maasikataimi vees 45°C/15 min.
- Köögiviljaseemned 50-53°C/10-30 min tõrjub haiguseid.
- Seemnete harjamine tõrjub triiptõbe ja lehelaiksusi kuni 99%.

Väiksema kõrvaltoimega taimekaitsevahendite eelistamine

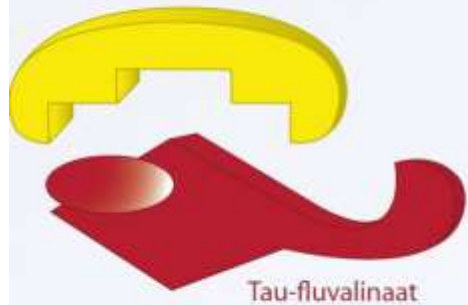
Kasutatavad taimekaitsevahendid valida vastavalt põllul esinevatele taimekahjustajatele.

TKV järelmõju arvestamine järgnevale kultuurile.

Lukustuspõhimõte

Mesilase
valk-retseptor

Kahjuri
valk-retseptor

Tau-fluvalinaat ei mõjuta mesilaste retseptoreid, närvisüsteem toimib häreteta.

Tau-fluvalinaat seob ennast putukate valk-retseptoritega, rikkudes närvisüsteemi.

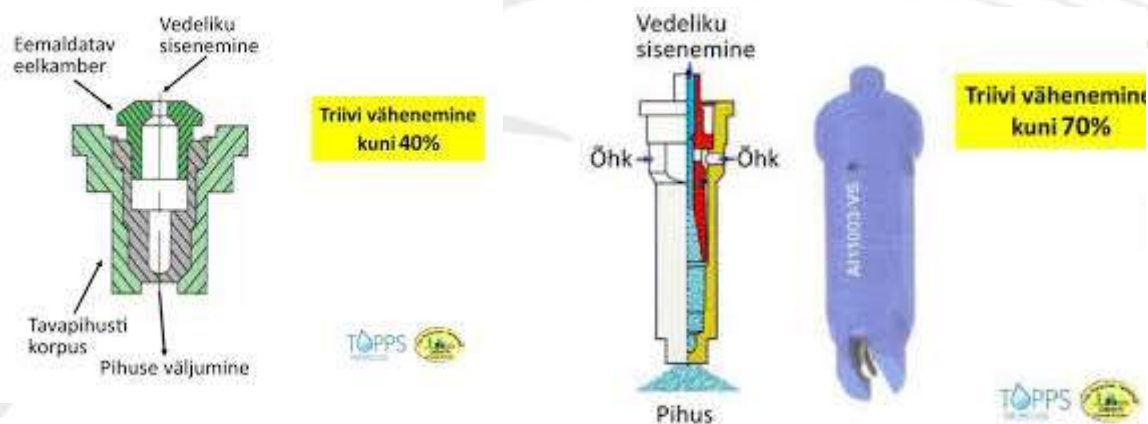
Tau-fluvalinaadi unikaalne omadus on see, et see on ohutu mesilastele ja paljudele muudele kasulikele putukatele

Maa meid toidab

Triivi vähendamine, puhvertsoonid

- Eelistada triivi vähendavate lisaseadmetega pritse, pihustiotsakud valida vastavalt üldisele põllu- ja ilmastikutingimusele. Eelistada ülekatet vältivaid (üksikute sektsioonide või pihustite automaatne väljalülitamine) pritse.
- Taimekaitsetööl tuleb jälgida kehtestatud puhvertsooni veekogudest (vahemaa meetrites pritsitava ala ja veepiiri vahel) ning põllumajanduslikult mittekasutatavast alast ja keeldu kasutada taimekaitsevahendit samal põllul järjestikustel aastatel.

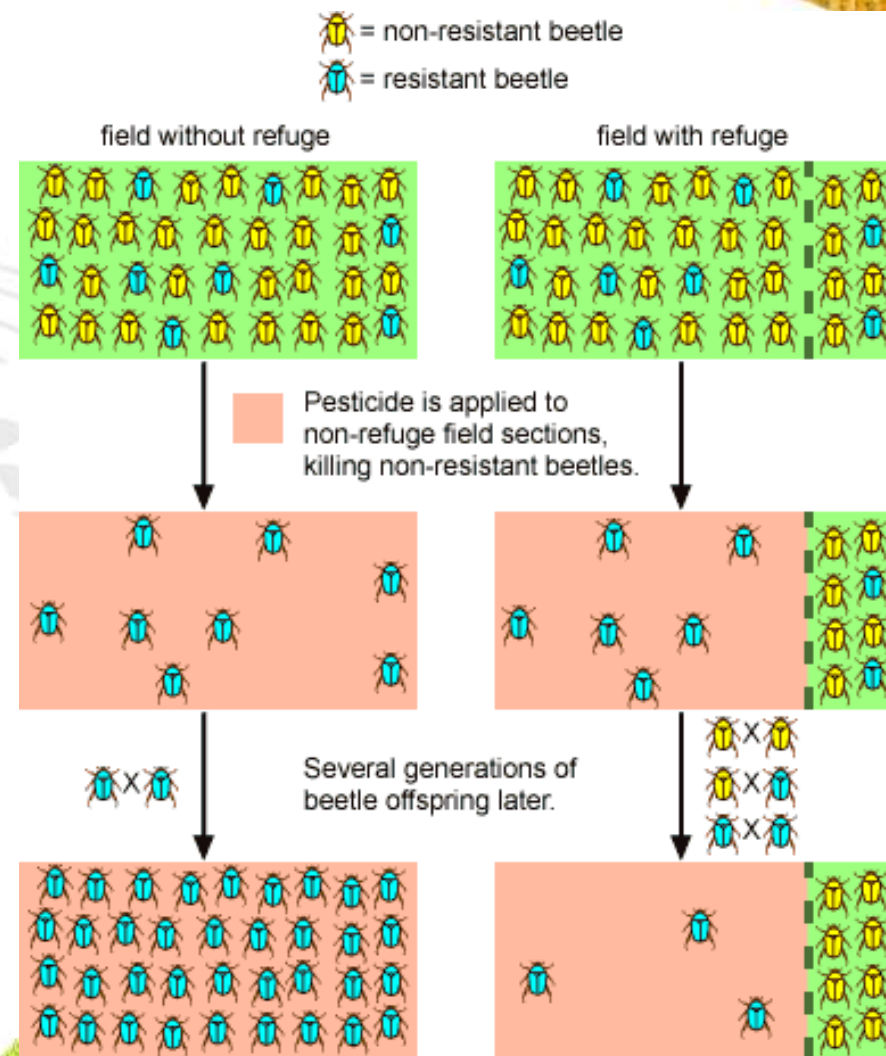
Vähemtriiviga (antidrift) otsakud

Venturi otsakud

Taimkaitsevahendi kasutamine vajalikul tasemel

- Kasuta võimalusel väikesmat kulunormi ja nii mitme töötlemiskorraga kui on vajalik efektiivseks tõrjeks.
- Arvesta resistentsuse ohuga
  - Suurem oht esineb ühte toimeainet sisaldava taimkaitsevahendi väikeste kulunormide korduval kasutamisel juba nakatunud põldudel
  - Resistentsuse vältimiseks tuleb kasutada mitut toimeainet sisaldavaid taimkaitsevahendeid ning neid ajas varieerida.

Resistentsete taimekahjustajate vältimine

- Järgi toote kasutusjuhendit, kasutada selektiivse toimega preparaate.
- Tee pritsimised taimekahjustaja kõige vastuvõtlikumas arengufaasis.
- Arvestatakse nii puhtimisel kui pritsimisel kasutatavaid taimekaitsevahendite toimeaineid.
- Kõrge resistentsuseohu korral kasuta järgnevatel aastatel erineva toimeviisiga preparaate.
- Resistentsuse väljakujunemist aitab vähendada erineva toimeviisiga (taimekahjustaja erinevatele ainevahetusprotsessidele mõjuvate) taimekaitsevahendite kasutamine.
- **Ära ületa lubatud kulunormi!**

Vesihein

Kõrvikud

Rukkilill

Hiilamardikad

Taimekaitsemeetmete tõhususe hindamine ja analüüs

- Tehtud taimekaitsetööde dokumenteerimine ja nende üle arvestuse pidamine võimaldab detailselt hinnata nende vajalikkust, efektiivsust ja uurida võimalike läbikukkumiste korral nende põhjuseid ja seeläbi tegevust parandada.
- Hinda tehtud tõrjetööde efektiivsust, ka mittekeemilisi meetodeid
- Analüüsi rakendatud meetmeid. Enesekontrolliks mõeldud [ITK rakendamise punktisüsteemis](https://www.carcops.ee/polluraamat/) (xcl tabel) on igal põhimõttel mõõdetav väärtus.

<https://www.carcops.ee/polluraamat/>

<https://xn--plluraamatu-ffb.abimasin.ee/#/>

Maa meid toidab

<https://xn--plluraamatu-ffb.abimasin.ee/#/>

Kokkuvõtteks

- Tunne taimekahjustajaid- umbrohud, taimehaigused, taimekahjurid
- Tunne kasulikke lülijalgseid
- Tunne kogu loodust meie ümber
- Tunne oma muldasid
- Väga oluline on taimekaitsevahendite kasutamise õige ajastus ja nende optimaalne kasutamine
- Tee teadlikke otsuseid!

INTEGREERITUD TAIMEKAITSE PÕHIMÕTTED

ITK põhimõtete rakendamine **suurendab saagikust kuni 41%, vähendab tkv kasutamist keskmiselt 31%** ning enamasti **suurendab puhastulu.**

Allikas: Norton and Mullen. Economic evaluation of integrated pest management programmes: a literature review (1994); Pretty and Bharucha. Integrated pest management for sustainable intensification of agriculture in Asia and Africa (2015).

Suur tänu!

PÕLLUMEESTE ÜHISTU KEVILI

Turu 34, 50104 Tartu

kevili@kevili.ee

www.kevili.ee